

OB OBISKU NIKITE HRUŠČEVA NA FRANCOSKEM

Hruščev in De Gaulle se pripravljata na vrhunski sestanek

**Nemški imperializem še zmerom vznemirja duhove -
Edini izhod je mirno sožitje med nasprotnimi tabori**

Predsednik sovjetske vlade Nikita Hruščev, njegova žena, tri hčerke, sin in številno spremstvo se že več kot teden dni nahajajo na obisku v Franciji. Svetovna javnost spremlja to potovanje z največjo pozornostjo, saj se zaveda, da je prav od Nikite Hruščeva v znatni meri odvisna rešitev najvažnejših svetovnih vprašanj. Hruščev ni namreč danes le nesporni poglavar mogočne Sovjetske Rusije, temveč je obenem najvplivnejši voditelj svetovnega komunizma in se zato njegov vpliv razteza tako rekoč nad skoraj eno milijardo duš, se pravi nad eno tretjino človeštva.

Če je sovjetski prvak sprejel vabilo predsednika De Gaulla, naj obišče Francijo, ki se po moči gotovo niti zdaleč ne more primerjati s Sovjetsko zvezo, je gotovo imel tehtne razloge in si od dolgega obiska brez dvoma obeta določene koristi. Posebne namene je prav tako imel De Gaulle, ko je k sebi povabil Hruščeva.

DE GAULLE IN ZAHODNO ZAVEZNIŠTVO

Francija je sicer gotovo ena najvažnejših držav - članic Atlantske skupnosti, vendar že od vsega pričetka nekam nejevoljno prenaša očitno premoč, ki jo v tem zavezništvu imata Amerika in Anglija. To stanje je prišlo tembolj do izraza, ko je vodstvo francoske države spet prevzel general De Gaulle, čigar spori z Amerikanci in Angleži segajo še v dobo med drugo svetovno vojno. De Gaulle je namreč velik rodoljub in je prepričan, da se Franciji godi krivica, če nima danes v svetu več tolikega vpliva kot nekdanj. Boli ga zlasti, da ni Francija povsem enakopravna z Amerikanci in Angleži niti v Atlantski skupnosti in je zato trdno odločen njen položaj tudi tu korenito izboljšati.

Tako si je treba razlagati njegovo prizadevanje, da se Francija za vsako ceno obožuje z jedrskim orožjem, česar Amerikanci in Angleži ne gledajo z kdovekakšnim navdušenjem. Iz De Gaullove težnje, da svoji državi pridobi večji vpliv v zunanji politiki, izhaja tudi čedalje tesnejše gospodarsko ter politično sodelovanje med Francijo in Adenauerjevo Nemčijo.

V tej zvezi je pariški dnevnik Combat ob prihodu Hruščeva napisal, kako De Gaulle meni, da bi bilo koristno ustanoviti »tretji tabor«, ki naj bi bil »nekakšna velika evropska trdnjava med nasprotujočima si velikanimoma«, to je med Ameriko in Sovjetsko zvezo. Ta tabor naj bi sestavljale Fran-

cija, Nemčija in Italija, od katerih bi prvo besedo imela seveda Francija.

NOTRANJEPOLITIČNI POLOŽAJ

Poleg zunanje političnih uspehov si general De Gaulle od obiska sovjetskega prvaka obeta tudi določene koristi za notranjo politiko. Najprej želi še čvrsteje utrditi svojo oblast in zlasti ublažiti nasprotovanje francoskih komunistov, ki tvorijo drugo najmočnejšo komunistično stranko na Zahodu. Največ koristi pa upa doseči v alžirskem vprašanju, od katerega pravične rešitve je pravzaprav odvisno, ali se bo tudi v bodočnosti obdržal na čelu francoske države.

Ni nobenega dvoma, da mu Hruščev v tem vprašanju more veliko pomagati, saj je znano, kolikšno politično in materialno pomoč lahko nudi ali ne nudi Rusija mladim in prebujajočim se afriškim narodom ter zlasti Alžircem, ki se danes z orožjem bojujejo proti francoskemu kolonialnemu gospodarstvu.

KAJ SI OD OBISKA OBETA HRUŠČEV

Sovjetski predsednik gotovo pozna domoljubno razpoloženje francoskega ljudstva in je zlasti dobro poučen, kako je De Gaulle izredno ponosen narodnjak. Zato je generala že na pariškem letališču pozdravil kot velikega domoljuba, ki »ni upognil hrbta pred tujimi zavojevalci«. Naklonjenost Francozov na splošno si je pa skušal pridobiti z izjavo, da sta Sovjetska zveza in Francija »največji državi v Evropi«.

Priznanje, katero so De Gaulle in Francozi prejeli od mogočnega Hruščeva, je bilo prav gotovo odkritosrčno izrečeno, a ruski državnik je z njim zasledoval še posebne cilje. V prvi vrsti je verjetno hotel opozoriti, da Sovjetska Rusija priznava Franciji takšno mesto v evropski in svetovni politiki, kakršno ji njeni zavezniki oporekajo. To je očiten poskus, ki naj bi zrahljal zavezništvo med Francijo in zahodnimi državami.

FRANCOSKO-NEMSKO SODELOVANJE

Brž ko je dospel v Pariz, se je Hruščev dotaknil vprašanja, za katero so vsi Francozi ne glede na politično prepričanje silno občutljivi. Obudil jim je namreč spomin na nemško imperialistično napadalnost, katere žrtev je Francija postala že trikrat v kratki dobi niti enega stoletja. Spomnil jih je nadalje na zgodovinsko resnico, kako sta Francija in Rusija bili v najnevarnejših trenutkih svojega življenja vselej tesni zavezniki ter se skupno bojevali proti istemu sovražniku.

Nemški imperializem po njegovem ni še pokopan, temveč zopet dviga glavo. S tem je Hruščev očitno napadel Adenauerjevo Nemčijo ter De Gaulla posvaril, naj z njo ne sklepa zavezništev.

V zadnjih petdnevnih razgovorih bo Hruščev francoskemu predsedniku republike gotovo podrobneje razložil »sovjetsko stališče glede nemškega vprašanja in ni izključeno, da ne bo padel v tej zadevi kak nov ruski predlog.

Razorožitev in vrhunski sestanek

Predmet razgovorov bo brez dvoma tudi splošna in postopna razorožitev, o kateri se v Zenevi že dva tedna vodijo pogajanja med zastopniki obeh taborov. Končno bo na dnevnem redu tudi bližajoči se tako imenovani sestanek na vrhuncu, zaradi katerega so v zadnjih mesecih voditelji veslel prepotovali domala ves svet in je zdaj priletel v Francijo tudi Hruščev.

Od sedanjega obiska politični opazovalci ne pričakujejo kdovekakšnih hitrih in otipljivih uspehov. De Gaulle je sicer svojeglav mož, sposoben presenetiti javnost s kakšno nepričakovano politično potezo, a kljub temu menimo, da ni danes voljan sklepati pomembnih dvostranskih sporazumov, zlasti ne na račun Adenauerja, s katerim ga vežejo mnoge življenjske koristi in osebno prijateljstvo.

Res je sicer, da je De Gaulle že leta 1944, ko je bila Francija komaj osvobodjena in je bil Hitler še živ, predlagal Stalinu, naj se sama, brez ostalih zaveznikov, sporazume ta o bodoči usodi Nemčije. Stalin predloga ni sprejel, vendar velja omeniti, da je De Gaulle tedaj priznal poljske meje na Odri in Nisi, česar Amerikanci in Angleži niso nikdar storili. Francija je tedaj s Sovjetsko zvezo podpisala nenapadalni sporazum, ki so ga Rusi preklicali šele leta 1954, ko je Zahodna Nemčija bila sprejeta v Atlantsko zvezo.

Od leta 1944 so se pa razmere v svetu korenito spremenile in ni zato mogoče misliti, da bo Francija danes nadaljevala te-

RADIO TRST A

Nedelja, 3. aprila, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... kronika sedmih dni v Trstu; 16.00 Charpentier: Vtisi iz Italije, suita; 17.00 »Otroci grofa Lucera«, igra v treh dej. (Gherardo Gherardi - Lada Mlekuž). Igrajo člani RO. 21.00 Pesniki in njih stvaritve: »Karel Hinek Macha« (M. Jevnikar).

Ponedeljek, 4. aprila, ob: 18.00 Oddaja za najmlajše: »Ne bos — ne obut«, mladinska zgodba. (Fran Albrecht - Zdravko Ocvirk). Igrajo člani RO, nato jugoslovanski narodni motivi; 19.00 Sola in vzgoja — Ivan Teuerschuh: Ljubezen in sovraštvo v vzgoji; 20.00 Sportna tribuna; 20.30 Georges Bizet: »Carmen«, opera v štirih dej. Orkester in zbor pariške »Opera Comique« vodi Albert Wolff.

Torek, 5. aprila, ob: 18.00 Radijska univerza: J. Košir: Osnove sodobnega kmetijstva: Zatiranje pleva; 19.00 Postno predavanje: msgr. Lojze Škerl: »Cerkve, povzdignjena za znamenje vsem narodom sveta«; 21.00 Ilustrirano predavanje: Mirko Javornik: Tuje jadro na obzorju: »Resnica in laž o Edvardu Črnobradcu«; 22.00 Umetnost in življenje: Mario Kalin: »Razstava francoskih risb v Milanu«.

Sreda, 6. aprila, ob: 18.00 Bližnja in daljna smučišča: Rafko Dolhar: »Prestreljenik«; 18.30 Slovenske folklorne zasedbe; 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. Milan Starc); 21.00 Avtor tromesečja: »Anton Leskovec: Vera in nevera«, drama v treh dej. Igrajo člani RO.

Četrtek, 7. aprila, ob: 18.00 Radijska univerza: Franc Orožen: Življenje Babiloncev in Asircev: »Vojna«; 19.00 Širimo obzorja: Saša Rudolf: Odkrili smo prvine: »Ognjeni zrak«. Približno ob 22.10: Iz sodobne književnosti: Josip Tavčar: Ugo Pirro in njegova knjiga »Jovanka in druge«.

Petek, 8. aprila, ob: 18.00 Radijska univerza: Miran Pavlin: Kemija razkriva zlorabe živila: »Nedovoljeni posežki s kavo in čajem«; 18.10 Strawinski: Praznik pomladi, slike iz poganske Rusije; 19.00 Postno predavanje: Anton Iskra: »Trdni, neomajni stolp Cerkve temelji na skali, Petru apostolu in na njegovih naslednikih«; 19.15 Veliki Romantiki: Skladbe Mendelssohna, Brahmsa, Schuberta; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika: Aljoša Vesel: Italijanske avtoceste; 22.20 Koncert tenorista Mira Brajnika, pri klavirju Claudio Gherbitz — Na sporedu so Merkujevi in Vodopivčevi samospjevi; 22.40 Poje Jelka Cvetežar z orkestrom Franca Russa.

Sobota, 9. aprila, ob: 13.30 Dobrodošle! Plošče prvič v oddaji; 15.00 Koncert operne glasbe, ki ga vodi Arturo Basile s sodelovanjem basista Antonia Cassinellija in sopranistke Mare Coleve. Igra orkester Italijanske Radiotelevizije iz Turina; 16.00 D. Alighieri: Božanska komedija, Vice, XXI. spev. Pripravil B. Tomažič, prevod A. Gradnik; 17.00 Igra ansambel »Veseli Planšarji«; 18.00 Pisani balončki — radijski tednik za najmlajše; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 20.40 Zbor Slovenske Filharmonije; 21.00 »Oprostite, če motim«, kriminalna zgodba (E. D'Errico - Lada Mlekuž). Prva slika: »Tri kapljice voska«. Igrajo člani RO.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 3. aprila, nedelja: Tiha nedelja, Rihard
- 4. aprila, ponedeljek: Izidor
- 5. aprila, torek: Vincenc
- 6. aprila, sreda: Marcelin, Viljem
- 7. aprila, četrtek: Herman
- 8. aprila, petek: Zalostna M. božja, Julija
- 9. aprila, sobota: Tomaž

NOVA RADIJSKA ODDAJA

Ta mesec bodo na Radiu Trst A uvedli novo oddajo poročil. Nova oddaja bo vsak delavnik ob 17.15, to je ob začetku popoldanskega sporeda. Po zatrevanju radijskega ravnateljstva bodo ta poročila posvečena pretežno novicam krajevne in deželne kronike.

Upamo, da bo radijsko ravnateljstvo vključilo vsaj v to oddajo novice iz kulturnega, gospodarskega, političnega in športnega življenja slovenske manjšine, ki jih v ostalih poročilih tako pogrešamo.

Hruščev in De Gaulle se pripravljata na vrhunski sestanek

(Nadaljevanje s 1. strani)

danjo politiko ter se s tem na Zahodu osamila. Zahodno zavezništvo je namreč še toliko časa nujno, dokler se oba tabora ne sporazumeta vsaj o splošni razorožitvi in o odpravi jedrskega orožja.

VEČ KORISTI ZA FRANCIJO?

Se največ koristi zna od obiska Nikite Hruščeva imeti De Gaulle. Notranjepolitično se bo gotovo nekoliko učvrstil. Kar se tiče Alžirije, je od sovjetskega prvaka že prejel očitno pohvalo z izjavo, da je predsednik francoske republike modro in pravično ravnal, ko je 16. septembra 1959 obljubil Alžircem, da bodo lahko sami odločali o svoji usodi. Zunanjepolitično je tudi pomembno, da bodo Amerikanci in Angleži morali odslej pred svetovno javnostjo priznavati De Gaulla vsaj tolikšen vpliv, kot mu ga dajejo Rusi.

NAJVEČ KORISTI ZA SVETOVNI MIR

Potovanje sovjetskega prvaka bo po našem še najbolj koristilo prizadevanjem, da se svetu končno zagotovi mir. Tega mnenja je tudi vplivni francoski dnevnik Combat, ki je pred dnevi napisal: »Tisti, ki od vse zgodovine francosko-ruskim odnosom danes poudarjajo le spore, nočejo videti razvoja sovjetskega režima. Čeravno se ta ni nikakor približal demokratičnim svoboščinam, kot jih mi pojmuje, je po Stalinovi smrti popuščanje političnega pritiska v Rusiji vendarle očitno«.

»Če priznavamo, da je v atomski dobi sožitje nujno, se moramo tako eni kot drugi (vzhod in zahod) zadovoljiti pač s tem, kar je dobrega tu in drugod (na vzhodu).«

Če bi torej obisk Hruščeva samo pripomogel, da bi se v svetu utrdilo prepričanje, kako je sožitje med dvema taboroma nujno potreben izhod za človeštvo, bi že to bilo zadovoljivo opravičilo za potovanje gospodarja Rusije v Francijo.

D. L.

Poslanec in župan kanonik Kir

Tak je priimek in poklic moža, o katerem piše in govori te dni vsa politična javnost. Petinosemdesetletni francoski duhovnik Kir je znan preko meja svoje domovine kot najstarejši poslanec v pariškem parlamentu, kamor ga prebivalstvo okraja Dijona že dolgo brez prestanka voli. Istočasno je že dvajset let župan tega mesta. Za časa zadnje vojne se je mož neustrašeno upiral hitlerjanskim okupatorjem in bil zaradi tega obsojen na smrt, a kasneje pomiloščen. Sedaj je zbudil splošno pozornost v zvezi z uradnim obiskom Hruščeva v Franciji. Cerkvena oblastva so, kot znano, prepovedala duhovnikom sprejemati in pozdravljati predsednika sovjetske vlade, če bi obiskal to ali ono umetniško znamenito cerkev. Duhovniki naj se v tem času odstranijo, da bi ne bili prisiljeni izkazovati voditelju brezbožnega svetovnega komunizma in preganjalcu vere katerekoli časti.

Toda kanonik Kir ni samo duhovnik, temveč tudi župan industrijskega središča Dijona in kot tak neodvisen od cerkvenih oblastev. Ko je Hruščev sklenil obiskati Dijon, kjer so ravnokar izdelali dve najmodernejši lokomotivi za sibirsko železnico, je nastalo vprašanje, ali velja cerkvena prepoved tudi za župana Kira. Medtem je pa bila tik pred prihodom Nikite Hruščeva izdana Kiru cerkvena prepoved, da sprejme in pozdravi sovjetskega gosta.

»Povelje iz Rima«

Ukaz, ki je izzval veliko negodovanje po državi, je prišel Kiru od njegovega škofa. Mnoge osebnosti so se pa obrnile za pojasnila tudi na primasa Francije kardinala Gerliera, škofa iz Liona. Ta najvišji cerkveni dostojanstvenik v francoski republiki, je pa dal naslednjo izjavo: »Vem, da je prepoved izzvala veliko razburjenje, toda zdi se mi, da ni bila pravilno pojasnjena. Predvsem lahko rečem, da jaz v tej zadevi nisem izustil niti besede, četudi so listi prenašale pisali ravno nasprotno. Povelje je prišlo iz Rima in ne iz Liona.«

Francozi se sprašujejo, kdo je tisti, ki je

iz Rima poslal prepoved. Kanonik Kir, ki dobro pozna Janeza XXIII., meni, da tega ni storil papež, temveč nekdo iz njegove okolice. Večina misli, da je prepoved povzročil državni tajnik kardinal Tardini. »Sem žrtve sramotne spletke«, je rdekel kanonik Kir.

Vplivni pariški dnevnik Le Monde se sprašuje, ali ima nadzorstvo nad župani škof ali prefekt in komu pritiče vrhovna oblast: francoski vladi ali papežu. Stvar je povzročila živahne kritike in bo najbrž imela še posledice.

Odgovor Hruščeva

Tako je voditelj Sovjetske Rusije dospel v Dijon, kjer ga je odsotni župan kanonik Kir pozdravil samo s posebnim pismom, ki so ga Nikiti izročili njegovi namestniki. V Hruščevu je Kir pozdravil predstavnika tistega naroda, ki je v zadnji vojni premagal 265 nemških divizij. »Če bi ruska vojska ne bila uničila sovražnika, bi se mi Francozi nahajali danes še zmerom pod gospostvom tujača.«

»Zahvaljujem se vam« je rekel Hruščev, »za pozdrav in žal mi je, da nisem imel prilike se osebno zahvaliti temu odličnemu možu, ki je tako zelo koristil Franciji. Srečen sem, da se nahajam med vami, in da vam morem izpričati hvaležnost sovjetskega ljudstva za vse napore kanonika Kira v obrambo miru. On je telesno odsoten, toda v duhu je med nami. Objemam ga ter mu čestitam, da se je skupno z nami tako trudil za mir.«

S prepovedjo, da kot župan sprejme, kot vsi uradni predstavniki države, ruskega predsednika vlade, se kanonik Kir ne more sprijazniti. V zadevi se je obrnil tudi na samega papeža. »Če bi Hruščev«, je dejal »potrkal na moja vrata, bi ga kljub prepovedi sprejel, ker sem dobro vzgojen človek.« Zatem je še pripomnil: »Katoličane moram pa še opozoriti na tole: če bi apostoli, preden so začeli pridigati, čakali, dokler se vsa ljudstva pokristjanijo, bi bil lep čas potreben, da se razširi evangelij.«

V Tambronijevi vladi sami demokristjani

Ministru Tambroniju se je posrečilo postaviti novo vlado, v kateri sede sami demokristjani. Odpadlo je torej sodelovanje s socialnimi demokrati Saragata in republikanci, ki bi po Segniji zamislili tudi morali priti v vlado. Segni se je bil z njimi skoro že domenil, ko je iznenada prekinil pogajanja.

Vsa politična javnost se je spraševala, kaj je vzrok te Segnijeve nepričakovane odločitve. Zdaj prihaja na dan, da je tako ravnal pod pritiskom raznih cerkvenih organizacij in oblastnikov, nasprotnih vsakršni politični usmeritvi Krščanske demokracije na levo. Zlasti so se protivil, da bi vlado podpiral v katerikoli obliki Nenni.

Navadno dobro poučeni Corriere della Sera piše, da so Segniju delali težave jezuitski mesečnik Civiltà cattolica, glasilo Katoliške Akcije dnevnik Il Quotidiano in drugi

Dan beguncev

V nedeljo se je obhajal po svetu mednarodni dan beguncev. S posebnim poudarkom so ga praznovali v Trstu, ker se ga je udeležila tudi soproga predsednika republike Gronchija s predstavniki vlade in Združenih narodov. Zjutraj je v begunskem taborišču v slovenski vasi Padričah daroval slovesno mašo škof Santin, zatem so priredili zborovanje v gledališču Verdi.

Tu je imel daljši govor tudi poslanec Bologna, ki je poudaril, da od 300 tisoč dalmatinsko-istrskih beguncev živi še vedno okoli 15 tisoč v zelo neugodnih razmerah. Stališče vlade do tega vprašanja je obrazložil državni podtajnik Scalfaro, ki je dejal, da je treba ustvariti beguncem skupna naselja čim bližje krajev, od koder so se izselili.

Potujčevanje naše zemlje

Ta vladna politika, ki stane davkoplačevalce milijarde, se pri nas izraža na ta način, da se za dalmatinsko-istrske priseljence zidajo strnjene kolonije na slovenski zemlji: tako ob devinsko-nabrežinski obali, po kraških vaseh v okolici Trsta in na Goriškem. Padriče so na priliko že povsem poitalijančene. Uboge begunce so nacionalisti spremenili v imperialistično orožje zoper naše ljudstvo.

Na to je te dni neprestano mislila slovenska javnost. Zelo slabo je tudi vplivalo, da so se v nedeljo širili po mestu iredentistični letaki, nasprotujoči sedanjim mejam med Italijo in Jugoslavijo. Ta agitacija proti sosedni državi se je uganjala ravno med obiskom žene predsednika Italijanske republike!

Vse te stvari nas silijo, da ugotovimo naslednje: tisti, ki so dan beguncev pretvorili v prireditve starega in preživelega nacionalizma, niso storili prav nobene usluge niti vladi niti državi.

TUJI STUDENTJE

Na italijanskih vseučiliščih se je že od nekdaj šolalo dosti dijakov iz drugih držav. Njih število pa danes ni več tako veliko kot v starih časih. Letos je vpisanih na italijanskih vseučiliščih 2500 dijakov raznih narodnosti. Največ je Grkov (okoli tisoč).

katoliški časniki, razni škofje in baje sam kardinal Siri iz Genove. Segni se je vsiljivih pozivov, naj »pazi, kaj dela«, naveličal ter se umaknil. Pač pa je v Tambronijevi vladi sprejel mesto zunanjega ministra. Splošno mišljenje je, da Tambroni ne bo dolgo ostal na oblasti. Spravil bo pod streho državni proračun in uredil nekaj najnujnejših zadev, zatem pa bo šele začelo pravo in dokončno reševanje vladne krize.

— • —

HITLERJANSTVO V AVSTRIJI

Kako hitlerizem in fašizem ošabno dvigata grebene, nam priča med drugim tudi ravnanje državnih oblastev v Avstriji. Na Dunaju je pretekli teden policija zaplenila zadnjo številko mesečnika »Forum«. Ko je časopis vprašal za vzrok, so odgovorili, da zato, ker ga je zatožila Svobodnjaška stranka (Freiheitliche Partei), češ da je mesečnik priobčil članek, v katerem dokazuje, da ta stranka ni nič drugega kot nova izdaja hitlerjanske organizacije.

Ceprav vsa Avstrija ve, da je to gola resnica, je policija dala prav nacistom in mesečnik zaplenila. Bivši hitlerjanski zagrizenci so se pač ravno tako kot pri nas fašisti vtihotapili v vse mogoče stranke in celo državne službe, a svojega mišljenja ni-

so spremenili. Kdo naj se potakem čudi, da izvajajo povsod pritisk in odločilno vplivajo na preganjanje manjšin v Avstriji in naših krajih.

Prebivalstvo Slovenije

Nekatera dejstva, ki jih navajajo lanska poročila osrednjega zdravstvenega urada v Ljubljani, živo označujejo rast in nazadovanje prebivalstva v Sloveniji. Leta 1958 je bilo približno 7.000 manj novorojenih otrok kot l. 1950. Ugotovili so, da se je l. 1950 rodilo na vsakih tisoč prebivalcev le 18 živih otrok. Danes prideta na eno družino povprečno komaj 2 otroka. Matere s 4 otroki so že redek pojav.

Približno enake razmere, kot so bile dolgo leta na Francoskem in vladajo dandanašnji v Nemčiji, Avstriji in — Italiji. Posledice so kot drugod tudi v Sloveniji nezogibne: prebivalstvo, ki je sredi l. 1958 štel 1 milijon 564 tisoč duš, je čedalje bolj sestavljeno iz starejših oseb: saj je nad 50 let starih prebivalcev že več kot 22 odstotkov.

Kot vzrok za padanje rojstev navajajo industrializacijo dežele, zaposlenost žensk v vseh mogočih poklicih, stanovanjsko stisko in širjenje tako imenovane civilizacije. Vprašanje ima pa seveda tudi zelo važno moralno plat. Neovržna je vsekakor resnica, da take razmere ogražajo bodočnost naroda!

Črnci in Združeni narodi

Krvava nasilstva, ki so jih nedavno tega policijska oblastva v Južnoafriški zvezi zagrešila nad tamkajšnjimi črnci, tvorečimi veliko večino v državi, so imela za posledico, da se je skupina afriško-azijskih držav obrnila na Združene narode z zahtevo, naj se takoj skliče seja Varnostnega sveta ter vzame zadevo v pretres.

To se je tudi zgodilo, čemur niti Angleži niso mogli ugovarjati. Protestirala je edino vlada Južnoafriške zveze, češ da gre za notranjepolitično zadevo, v katero Organizacije združenih narodov nima pravice se vtikovati. Protest je pa ostal osamljen, zakaj

vse druge države so se postavile na stran črncev in Indijcev.

Časi se spreminjajo

Varnostni svet ni doslej še ničesar sklenil, a zdi se, da bo prišla stvar, ako se ugodno ne reši, pred občni zbor Združenih narodov. Tega mišljenja niso le azijsko-afriške vlade in Rusija, ampak tudi mnoge evropske dežele, tako n. pr. Danska, kakor se je izjasnil njen zunanji minister.

Vlada Južnoafriške zveze pa je nepoboljšljiva: proglasila je izjemno stanje v 80 okrajih države, pozaprla veliko število politikov, med njimi tudi precej belcev ter je odločena zatreti z vojsko vsak poskus upora. To je nagnilo katoliškega škofa iz Johannesburga, da je označil spor za nerešljivega. Ker so črnci tlačeni in večkrat nimajo niti dovolj hrane, se bodo lepega dne uprli in kot večina prevzela oblast v deželi.

Varnostni svet ima torej dovolj razloga, da se s stvarjo bavi. Izgovor, da gre zgolj za notranjepolitično zadevo ne prepriča več nikogar. Časi se temeljito spreminjajo.

— • —

KULTURNE VESTI

• Te dni je dopolnil 70 let nemški pisatelj Frank Thiess, pisec številnih romanov, esejev in dram. Leta 1936 se je umaknil pred nacisti v Avstrijo in leta 1940 od tam v Italijo.

■ Papež je imenoval za novega predsednika papeške akademije znanosti v Rimu belgijskega znanstvenika, mons. Georges-a Lemaitra. Mons. Lemaitre uživa sloves enega najboljših matematikov in fizikov našega časa. Od leta 1926 predava na katoliški univerzi v Louvainu. V znanstvenem svetu je znan zlasti po svoji teoriji, da se vesoljstvo širi.

■ Društvo slovenskih umetnikov v Trstu namerava izdati v aprilu svoj zbornik, ki se bo imenoval »Obelisk«. Štel bo 64 strani. Glavni sodelavci bodo J. Tavčar, J. Jež, B. Magajna in B. Pahor.

Tržaškega

Zgonik:

PRIPRAVLJA SE RAZSTAVA GOVEJE ŽIVINE

Zvedeli smo, da pripravlja Kmetijsko nadzorništvo razstavo goveje živine, ki se nahaja na ozemlju zgoniške občine. Podobno razstavo je nadzorništvo priredilo lani v Dolini in pobuda je, kot smo brali v listih, prav dobro uspela.

Razstava bo letos najbrž v Zgoniku in ni izključeno, da bodo na njej sodelovali tudi živinorejci repentaborske in nabrežinske občine. Prireditel ima namen pokazati uspehe, ki jih je živinoreja na Tržaškem dosegla, ko so kmetovalci po drugi svetovni vojni pričeli pretežno rediti živino sivo-rjave, to je švicarske pasme.

To pasmo so na Primorsko uvedli po prvi svetovni vojni, kar se je izkazalo kot zelo koristno. Živino sivo-rjave pasme so najprej pričeli rediti na Vipavskem in v okolici Čepovana ter zatem tudi na Krasu. Sedanje tržaško podeželje pa je bilo v tem oziru zanemarjeno in Kmetijsko nadzorništvo je temu vprašanju posvetilo večjo pozornost šele po drugi svetovni vojni.

Izkustva namreč kažejo, da je živina sivo-rjave pasme še najbolj primerna za naše kraje, ker je zelo odporna proti boleznim, glede mleka in mesa pa ima živinorejec od nje več koristi kot od živine drugih ali mešanih pasem.

V zgoniški občini je bilo konec lanskega leta skupno 447 glav živine. Njih število je v zadnjih letih občutno padlo, saj smo n. pr. še leta 1955 imeli nad 600 glav. Današnja živina pa ni vsa sivo-rjave pasme, čeprav smo v tem pogledu v zadnjem času precej napredovali.

Prepričani smo, da bodo naši živinorejci prav radi pripomogli, da bo majska razstava prav tako dobro uspela, kot je lani v Dolini.

Sesljan:

PRERANA SMRT

Prejšnji petek se je po mučni in neozdravljivi bolezni za vedno poslovil od tega sveta komaj 41-letni domačin Atilij Pih. Pokojnik je iznenada zbolel pred približno poldrugim letom, iskal zdravja v raznih zdraviliščih in do zadnjega upal, da mu bo vendarle bolje. Toda bolezen mu ni prizanesla in je pred dnevi moral prerano leči v grob.

Pogreba, ki je bil v nedeljo, se je udeležila naravnost izredna množica ne samo vaščanov, temveč tudi prebivalcev bližnjih in daljnih vasi, kar je najboljši dokaz, kako je bil rajnik znan in priljubljen. Cerkevne žalne obrede sta opravila župnika iz Mavhinj in Devina, pred hišo žalosti pa je zbor iz Mavhinj zapel žalostinko Vigred se povrne. Preden so krsto zagnili z zemljo, je nastopil še pevski zbor iz Šempolaja z žalostinko Blagor mu in nato se je od prijatelja z izbranimi besedami poslovil občinski svetovalec Ado Slavec.

Naj bo zvestemu sinu svojega naroda lahka domača slovenska zemlja! Hudo prizadetim staršem in sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

Devin:

MED DELOM V SMRT

V torek se je po vasi bliskovito razširila vest, da je umrl 58-letni domačin Lojze Colja. Ko je bil zjutraj na delu, se je iznenada zgrudil na tla. Njegovi delovni tovariši so mislili, da gre le za trenutno slabost, a so kaj kmalu morali ugotoviti, da je prijatelj žal mrtev. Zdravnik je zatem ugotovil, da ga je zadela srčna kap.

Pokojnik je delal pri grajski upravi in je bil svoj čas tudi več let cerkovnik devinske župnije. Bil je dobrega značaja, njegova nenadna smrt pa je vaščane globoko presunila zlasti zato, ker je bil vedno pri krepkem zdravju.

Naj v miru počiva. Sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

NOVO POSLOPJE ZA SLOVENSKO VIŠJO GIMNAZIO

Pred dnevi je tržaški pokrajinski svet odobril načrt poslopja, ki bo sedež slovenskega klasičnega in realnega liceja ter trgovske akademije. Stavbo bodo zgradili v neposredni bližini stadiona Prvi maj in bo stala 123 milijonov lir.

Prostor je res precej izven mestnega središča, a naši dijaki in profesorji z višje gimnazije se bodo v novi stavbi vendarle bolj počutili kot v starem in za šolo neprimeren poslopju v ul. Lazzaretto vecchio.

Za gradnjo nove šole so glasovali vsi svetovalci, razen seveda fašistov, ki so bili proti.

Nabrežina:

RAZMERE NA OSNOVNI ŠOLI

Prejeli smo:

Pred nekaj meseci ste v listu objavili pismo, v katerem se neka nabrežinska mati pritožuje, da se je nad glavnim vhodom osnovne šole v Nabrežini tako rekoč čez noč pojavila precej velika tabla z napisom Scuola elementare statale »Giosuè Carducci«.

Kdor naših razmer ne pozna, sme upravičeno sklepati, da je v omenjenem poslopju samo italijanska šola, in si sploh ne more predstavljati, da bi v stavbi bila tudi slovenska. Slovenski starši, ki svoje otroke spremljajo v šolo, pa so povsem upravičeno ogorčeni nad oblastvi, ki so dovolila, da se je tabla postavila nad glavnim vhodom, kjer našim otrokom in odraslim dan za dnem vzbuja občutek, da so pod domačo streho pravzaprav tuji.

Mnogi Nabrežinci se tudi sprašujejo, čemu se je doprsni kip pesnika Carduccija postavil v pritličju stavbe, kjer je slovenska šola, kajti na to mesto bi kvečjemu spadal kip kakega slovenskega umetnika, n. pr. domačina Iga Grudna.

O naši šoli bi morali sicer še marsikaj povedati, toda za danes je več kot dovolj, kar smo omenili. Sodimo namreč, da kot starši imamo vso pravico zahtevati, da se ne žali naša narodna čast in se našim otrokom ne vceplja že v rani mladosti občutek manjvrednosti.

Nekaj staršev

Vprašanja, ki jih to pismo omenja, so tako važna in kočljiva, da bomo o njih obširneje pisali, ko jih bomo podrobneje proučili.

Uredništvo

Štivan:

MOST ČEZ TIMAVO

Gradnja novega mostu čez Timavo naglo napreduje in se zdi, da bo zaključena konec junija. Tedaj bodo zaprli začasno, nevarno pot, ki z avtoceste vodi na državno cesto Štivan-Tržič, tako da bodo vozila lahko prešla na avtocesto že pri Sabličih. Novi most je dolg 96 in širok 16 m, gradi ga pa podjetje Adriatica di Costruzioni.

Te dni se ponovno govori, da bodo tovarno papirja še znatno povečali. Gradbena dela se bodo baje pričela v kratkem. Pravijo tudi, da bodo v bližini tovarne zgradili večje пристanišče.

Beneška Slovenija -

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Vidensko pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo je izdelalo pred kratkim načrt za razvoj kokošereje tudi v hribovskih krajih naših dolin. V ta namen so zlasti dali v prodajo po ugodni ceni piščance izbrane vrste in naprave za rejo perutnine. Naši kmetovalci so hitro pokupili vse, kar jim je nadzorništvo dalo na razpolago.

V kratkem bo omenjena ustanova priredila pri nas tudi predavanja, združena s skioptičnimi slikami. Tako hočejo naše kmetovalce in zlasti naše gospodinje poučiti, kako se pravilno redijo kokoši in koliko koristi imamo lahko od njih.

Na čedadskem trgu zelo povprašujejo po domačih kokoših. Danes jih naši ljudje ne morejo prodajati, ker jih je komaj dovolj za domače potrebe.

Zato svetujemo zlasti našim gospodinjam, da se prav zares z vso vnemo oprimejo kokošereje, ker je ta veja domačega gospodarstva lahko zelo koristna.

Vzpodbuda videnskega nadzorništva je vsekakor hvale vredna in vse kaže, da so se gospodje v Vidmu vendar zganili ob spoznanju, da je trajno stvarno pisanje slovenskega tiska o neznosni bedi v naši domaćiji popolnoma opravičeno.

Ta vzpodbuda je bržkone vsaj deloma tudi v zvezi z zborovanjem kmetovalcev iz naših dolin, ki ga je v Šempetru dne 13. t. m. sklicala videnska »Alleanza Contadina«, ki gotovo ni prijateljica Bonomijeve Zveze neposrednih obdelovalcev zemlje, čeprav odobrava tako imenovani Zeleni načrt, ki določa 550 milijard lir za razvoj kmetijstva.

Končno želimo še poudariti, da gospodarstva naše domaćije ne bo rešila kokošereja ali druge podobne drobne pobude, čeprav mi tudi te odobravamo, ker so vsaj delno koristne. A brez smotrne in učinkovite industrializacije, ki edina more dati dovolj kruha na rodni tleh naši mladini, se bodo naše vasi kljub vsemu čedalje bolj praznile.

IZ BRDA

Današnji čas povsod zahteva, da se sprejemajo taki ukrepi, po katerih se zlasti gospodarske razmere prilagajajo sodobnim zahtevam. Pri nas pa je vedno vse pri starem. K nam prav malo zahajajo ljudje z motornimi vozili, zlasti avtomobili, in sicer zato, ker je cesta, ki vodi skozi Brdo v Viskoršo, pretesna.

In vendar bi ne stalo veliko, če bi jo primerno razširili in odstranili nevarne ovine.

IZ STMAVRA

Na Jožefovo sta praznovala v naši cerkvi zlato poroko Jožef Bitežnik in njegova žena Marija roj. Pintar. Slavljenca sta se poročila v Štmavru 1910. leta.

Vse življenje sta pridno delala na svoji mali kmetiji in skrbela za štiri otroke ter jih vestno vzgajala.

Druga svetovna vojna jima je zasekala neozdravljivo rano, ker sta zgubila dva sinova. Tretji sin živi danes v Jugoslaviji, hčerka pa s starši na domu.

Slavljenca, ki sta kljub vsemu trpljenju še vedno pri močeh, želimo vsi vaščani še mnogo zadovoljnih let v naši prelepi vasi.

Kanaljska dolina

ke. Če bi bila ta cesta dovolj široka, bi po njej lahko vozil tudi avtobus in tako bi bile vasi Brdo, Sedlišče in Viskorša med seboj lepo povezane. Saj rabijo danes prebivalci Sedlišč in Brda eno celo uro, da pridejo na avtobus v Njivicah. Kolika izguba časa in koliko truda jim to povzroča!

IZ TIPANE

Danes moremo sporočiti javnosti veselo vest, da bodo asfaltirali cesto, ki vodi iz Torlana skozi Karnatsko dolino v Tipano. To prepotrebno delo bodo pričeli že letos, dokončali ga pa bodo v prihodnjem letu. Glavna cesta v nadiški dolini je že več let asfaltirana, lani so asfaltirali cesto, ki vodi skozi Tersko dolino, naša pa je žal polna jam. Prav zaradi tega so se je izletniki doslej izogibali kot satan križa.

Prepričani smo, da se bo tudi pri nas razvil tujski promet, ko bo naša glavna cesta asfaltirana. Seveda jo bodo morali tudi primerno razširiti, saj je danes na nekaterih mestih tako ozka, da se tam dva avtomobila ne smeta srečati.

Velika škoda je, da ni vzela videmska pokrajina doslej ceste Neme - Tipana v lastno upravo, saj nalaga vzdrževanje take ceste tema dvema občinama prehudo breme, ki ga ne zmoreta.

Največje gorje našega okoliša pa je v tem, da ni prebivalstvu, zlasti mladini v Karnatski dolini zjamčen vsakdanji kruh naših domačih tleh, čeprav so vsi pogoji damo da bi se pri nas lahko zgradila kaka tovarna, ki bi zaposlila kakih 100-150 delavcev. Saj smo vendar proizvajalci električne sile, in zato manjka le dobra volja oblastev.

IZ ZABNIC

Na prvo nedeljo v marcu je naš župnik po farni maši blagoslovil nov mašni plašč, ki ga je daroval za svetovišarsko svetišče papež Janez XXIII. ob 600-letnici slavne božje poti.

Tudi letos smo opravili na čast sv. Jožefa devetdnevno, ki so jo naši verniki številno obiskovali. Saj je sv. Jožef pri nas drugi največji farni praznik. Pri župnijski slovesni sv. maši je z globokim občutkom potekal odlični pevski zbor.

Tudi na Sv. Višarjah je bilo na Jožefovo in naslednjo nedeljo vse živo in je bila gotovo tudi sv. maša. Saj vzpenjača odlično poteka. Na Sv. Višarje prihaja ob nedeljah od 500 do 600 ljudi.

IZ STEVERJANA

Na občnem zboru tukajšnje Kmečke bolniške blagajne, ki je bil na Jožefovo, so med drugim sklenili ustanoviti Društvo neposrednih obdelovalcev zemlje, kakor ga imajo že v Sovodnjah in Šandrežu.

Na sestanku s prefektom dr. Nitrijem, ki smo ga omenili že v zadnjem dopisu, je naš župan v glavnem govoril o gradnji vodovoda, ki je naše najvažnejše gospodarsko vprašanje.

Vlada je za zgradnjo vodovoda naši občini že priznala 20 milijonov lir prispevka, ki ga je treba potrošiti najkasneje do 1962. leta.

Sedaj pripravljajo načrt, po katerem bi naš vodovod povezali z goriškim. Na Oslavju bi namreč zgradili vodni zbiralnik od koder bi dobivali vodo v našo vas. Ta načrt bo treba predložiti v odobritev še pristojnim oblastvom. Upamo, da bo zadeva čimprej ugodno rešena in da se bodo dela lahko pričela vsaj v začetku prihodnjega

RODITELJSKI SESTANEK

Ravnateljstvo Nižje srednje šole v Gorici javlja, da bo v nedeljo, 3. aprila, ob 10.30 v šolskih prostorih roditeljski sestanek. Vabljeni so starši in vzgojitelji dijakov. Ker je ta sestanek zadnji v tem šolskem letu, ravnateljstvo pričakuje, da bo udeležba številna.

leta. Števerjansko prebivalstvo je že vznemirjeno, ker mora na izvedbo tega prepotrebne javnega dela toliko let čakati. Zato pozivamo prefekturo, naj se zares potruji, da se važno vprašanje čimprej reši.

IZ JAMELJ

Pred kratkim so ob Sabeljskem in Laškem jezeru začrtali progo, koder pojde nova avtomobilska cesta Trst-Palmanova. Ta cesta je, kot znano, do Timave že dograjena. Zaradi tega dela bodo razlastili precejšnjo površino zemljišča in pri tem bo prizadetih tudi 10 kmetov iz Jamelj. Zemliemerec, ki je novo avtomobilsko cesto začrtal, je obljubil, da bo v kratkem obiskal prizadete kmetovalce, da se z njimi domeni o odškodnini. Upamo, da se to res zgodi in da bodo določili primerno ceno ter odškodnino takoj izplačali.

IZ TRŽICA

Na ponedeljkovi seji občinskega sveta so svetovalci razpravljali o novem regulacijskem načrtu našega mesta.

Po tem načrtu je mesto razdeljeno v štiri okraje; v prvem bosta staro mesto in središče, ki ostaneta taka, kot sta danes, v neposredni bližini središča bo okraj, v katerem bodo gradili lahko samo visoke stavbe; v tretjem okraju bodo gradili dvo in večnadstropne hiše, v četrtem okraju pa bo prostor za male hiše. Načrt predvideva tudi zgradnjo novega pokritega trga in avtobusne postaje, ki je za naše mesto prepotrebna.

V zvezi z izsušitvijo rižanskega močvirja, za kar je država že določila 243 milijonov lir, omenimo, da nameravajo pri starih rimskih toplicah urediti malo umetno jezero in ribiško vas z majhnim pristaniščem.

Iz Goriške

V soboto so v naših ladjedelnicah splavili 700-tonsko ladjo PNS Attok, istega dne pa so izročili paroplovni družbi Columbija iz Genove 36.120-tonsko petrolejsko ladjo »Esso Roma«, ki je pred nekaj dnevi srečno prestala prvo poizkusno vožnjo.

Še posebno razveseljivo je, da so našim ladjedelnicam že zagotovljena naslednja nova naročila: dve ladji po 27.500 ton vsaka za tržaški Lloyd; 47.000-tonska petrolejska ladja za družbo SNAM (ENI) in dve ladji po 32 tisoč ton vsaka za podjetje CRDA, ki bosta stali okrog 8 milijard lir, ter ena podmornica za italijansko vojno mornarico.

IZ JAZBIN

Pred kratkim je pridrvel v našo vas avto ZK iz Gorice, ker je postalo iznenada slabo 48-letnemu poljskemu delavcu Jožefu Gobbu. Zdravniška pomoč pa je bila odveč, kajti revež je kmalu umrl. Rajni se je rodil v Cerovem in ni imel stalnega bivališča, ker je živel in delal na raznih kmetijah, naposled pri Pušnarjevih v Jazbinah. Naj mu sveti večna luč.

POKRAJINSKI UPRAVNI ODBOR

Na seji v torek prejšnjega tedna je goriški pokrajinski upravni odbor med drugim sklenil kupiti poseben stroj, imenovan spektrofotometer. Uporabljal ga bo pokrajinski laboratorij za preprečevanje boleznih. Z njim bodo namreč učinkoviteje nadzorovali tista živila v prodaji, ki imajo posebne hranilne snovi. Nova priprava stane 3.600.000 lir. Tudi ministrstvo za zdravstvo je izplačalo 4 milijone lir za nakup raznih naprav, ki jih omenjeni laboratorij potrebuje za proučevanje hranilnih snovi v živilih.

Pokrajinski upravni odbor mora nakupiti in namestiti tudi nove znake na cestah, za kar bo potrošil 5.5 milijona lir.

S PEČI

Nedolgo tega je občina poslala v našo vasico šest delavcev popravljat vaške poti. Plačani so iz sklada za rimsko pomoč.

OBMEJNI PROMET

V mesecu februarju se je osebni obmejni promet zopet znatno okreplil. Tako je z običajno prepustnico prekoračilo mejo na Goriškem skoraj 76 tisoč oseb, in sicer 56.534 jugoslovanskih ter 19.003 italijanski državljani. Vseh prehodov z različnimi potnimi dovoljenji pa je bilo nad 80 tisoč.

OBVESTILO KMETOVALCEM

Kmetovalci goriške pokrajine lahko tudi letos prejmejo državni prispevek za nakup prvovrstnega semena križane (hibridne) koruze. Do prispevka imajo pravico mali kmetovalci in spolovinarji ter najemniki; mali posestniki prejmejo prispevek za nakup največ 25 kg, spolovinarji pa za nakup 12,5 kg semena. V poštev pride seme, ki so ga pridelali na nadzorovanem posestvu pri Bergamu. Za vso Goriško znaša prispevek skupno 1.620.000 lir.

Prošnje za prispevek je treba izpolniti na posebnem obrazcu, ki ga kmetovalci dobe na Kmetijskem nadzorništvu v ulici Duca d'Aosta. Na ta naslov je treba tudi poslati prošnje, in sicer do 15. maja.

Kmetovalcem svetujemo, da prošnje čimprej postavijo, ker jih bodo sprejemali le toliko časa, dokler ne bodo izčrpali zneska, ki je določen za goriško pokrajino.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

NOV USPEH SLOVENSKEGA GLEDALIŠČA V TRSTU

Dnevnik Ane Frank - spomenik plemenitemu duhu

Ceprav pomeni vsaka krstna predstava za nas prijeten dogodek, nas je tokrat Slovensko gledališče v Trstu še posebno razveselilo, ko je v nedeljo v Avditoriju prikazalo številnemu občinstvu pretresljivo zgodbo mlade Zidinke — Ane Frank. Drama, katere pisca sta Frances Goodrich in Albert Hackett, je izredno aktualna obsodba vojne in nasilja, napisana po »Dnevniku Ane Frank«. Ta predstava je spet dokazala zrelost našega Slovenskega gledališča.

Upriporitev Dnevnika Ane Frank je tako po svoji vsebini kot po dovršeni izvedbi napravila na vse močan vtis. Opazili smo, da se je v hipu spletla med igralci in gledalci trdna vez, tako da je vsak za sebe sodoživljal tisto, kar se je dogajalo na odru. Ne zgodi se tako pogosto, da gre človek od gledališke predstave z občutkom mučnega doživljanja, ki mu da še dolgo misliti na grozote trpljenja, mučenja, preganjanja in na vsa druga nečloveška dejanja nacističnega barbarstva, ki so do tal ponižala

Osebe so natančno začrtane, žive in tople, kar priča, da so vsi igralci popolnoma doumeli svoje vloge in tako po svojih močeh prispevali k uspehu predstave. Brez pretiravanja lahko trdimo, da so zaslužili dolgo in toplo odobravanje številnega občinstva.

Ne glede na to moramo posebej omeniti učinkovito in uravnoteženo igranje Rada Nakrsta v vlogi Otta Franka in nastop Leli Nakrstove, ki je do potankosti ustvarila plemenito osebnost matere Edith Frank. Ubrano sta zaigrala tako gospa van Daan (Zlata Rodoškova) in godrnjavi ter posebno lakomni gospod van Daan (Julij Guštin). Izredno stvarjen je bil Modest Sancin kot zobozdravnik Dussel, ki je vedril ozračje. S točnostjo in prizadevnostjo so igrali tudi: Bogdana Bratuževa — Margot, Livij Bogatec — Peter, Justo Košuta — Kraler in Nora Jankovičeva — Miep.

Mira Sardočeva zasluži poglavje zase. Svojo vlogo je neverjetno dobro podala, tako da je takoj pred nami zažarela svetla podoba dekliške mile in življenjsko sveže Ane Frank. Ceprav poznamo njene igralske sposobnosti, nismo upali, da ji bo uspelo tako dobro ustvariti lik navihanega in muhastega dekleta v dobi dozorevanja. S posrečenimi, podčrtanimi ali s komaj naznačenimi gibi si je takoj pridobila simpatije občinstva, tako da je njena igra pridobivala na učinku od prizora do prizora.

K lepi odrski podobi je pripomogla še smotno pripravljena scena: tesno in mračno skrivališče s strmimi lestvami in lesenimi stopnicami, z mrač-

Mira Sardočeva
v vlogi Ane

človeškega duha. Trpljenje osmih ljudi v tesnem podstrešju in njihova usoda bi morala vzbuditi v gledalca zavest, da je ne glede na narodno pripadnost, vero in podobno — vendar najprej človek. Anin dnevnik je več kot navaden človeški dokument: je strahoten opomin in svarilo vsemu človeštvu, da se kaj takega nikoli več ne sme ponoviti.

Dnevnik Ane Frank je odrska zgodba brez izrazitih dramatičnih zapletov in razpletov. Od gledalca ne zahteva posebnega napora duha. Iz nje pa sije taka svetloba in toplina, da mora ogreti še tako oledenelo srce. Dnevnik Ane Frank je žalostna zgodba dveh židovskih družin, Frankove (oče, mati in hčeri Margot in Ana) in Van Daanove (oče, mati in sin Peter, katerim se je kmalu pridružil še zobozdravnik Dussel), ki sta se zatekli v juniju 1942 na podstrešje neke amsterdamske trgovske hiše, da bi se rešili pred Nemci. V strahu, da bi se ne izdali, so hodili dve leti po prstih v zelo tesnih prostorih in se pogovarjali le šepetaje. Pri vedno zaprtih in zastrtihi oknih, vsi bedni in živčni, med upom in obupom, so trepetali in s strahom čakali, kdaj jih bodo nacisti odkrili. Najmlajša med njimi je bila Ana, hčerka trgovca s kolonialnim blagom Otta Franka, katere dnevnik so našli med ostalo šaro potem, ko so jih bili že izmučili do smrti v koncentracijskih taboriščih. Edini preživeli je bil Otto Frank, ki je potem lahko bral, kako težko je bilo živeti njegovi hčerki tisti dve leti v skrivališču.

Ana je bila običajen, zdrav in normalen otrok v puberteti, pa tudi izredno nadarjena, čustvena, z velikim darom opazovanja. O dogajanju poroča z miselnostjo in izvirnostjo.

Nedeljska uprizoritev je bila razumljiva in logična, za kar gre pohvala domiselnemu režiserju g. Branku Gombaču in živi igri ansambla. Gombač je poleg enovite in v vseh podrobnostih izdelane odrske podobe dogodkov poiskal v Dnevniku tudi vse tiste psihološke odtenke, po katerih postane zgodba še lepša in zanimivejša. Režiser se ni prepuštil samo črno-belemu slikanju, ampak je skušal prikazati vsako od nastopajočih oseb v vsej njihovi resničnosti in celovitosti. Čeprav še mlad, je Branko Gombač, ki režira v celjskem gledališču, v nedeljo potrdil svoj dober sloves.

nimi in neudobnimi »sobami«, zadelanimi s plavim ovojnim papirjem, z okornimi kosi opreme iz urada, pomešanim z drugim starim pohištvo; vse tako, kot je moralo zares biti v tistem temnem amsterdamskem skrivališču. Scenograf Jože Cesar je pokazal lepo iznajdljivost, ko je s skromnimi sredstvi ustvaril realistično prizorišče, ki je omogočilo, da je bila igra tudi prostorno precej razgibana. Ko smo gledali igro, smo bili kar prepričani, da v resnici kukamo skozi skrito odprtino v notranjost temnega in tesnega skrivališča in vidimo, kaj se v njem dogaja.

Posebno učinkoviti so bili zvoki, svetlobni žarki in slovesna glasba, ki človeka še bolj zresni.

D. T.

Zemljepis Italije

Poznavanje zemljepisa Italije nikakor ni tako razširjeno, kot se splošno misli. Svoj čas je k spoznavanju apeninskega polotoka najbolj pripomogel oris Antona Stoppanija »Il bel paese«. Pisan v lahki in poljudni obliki je bil kasneje še večkrat ponatisnjen. Pred 50 leti je nemški zemljepisec Teobald Fischer izdal na osnovi lastnih raziskovanj in potovanj monografijo Italijanski polotok. Pozneje so prihajali na svetlo različni pokrajinski opisi raznih znanstvenikov, a brez enotne zamisli.

Pred kratkim je pa izšlo v založbi UTET odlično zemljepisno delo Roberta Almagiaja »L'Italia«.

V prvem delu nas seznanja pisatelj s fizikalnimi posebnostmi italijanskih pokrajin. Posebno poudarja medsebojne odnose med človekom in naravo. Drugi del podaja antropične in gospodarske razmere, in sicer tudi v zgodovinskem razvoju in zaporednosti. Zadnji del se pa omejuje na mesta v njih pokrajinskem okviru. O vsaki pokrajini posebej namerava namreč ista založba izdati še posebne opise.

Almagiajev zemljepis Italije v dveh delih in s slikami bogat opremljenih vsebinih je dovršeno izpolnil vrzel v dosedanjem zemljepisju Italije.

Kulturni položaj švedske manjšine na Finskem

Pri nas navadno mislimo, da so skandinavski narodi že davno uredili vse medsebojne probleme. To pa ne drži, ker vzrokov za trenja med sosednimi narodi, pa če so še tako prijateljsko razpoloženi drug do drugega, nikoli ne zmanjka. Taka trenja se pojavljajo zadnja leta med Finsko in Švedsko zaradi švedske manjšine na Finskem.

Število švedskega prebivalstva na Finskem se namreč stalno manjša. Finska je bila dolga stoletja pod švedsko oblastjo in s švedskega je dobila tudi krščanstvo. Ker je bila zelo redko naseljena, je razumljivo, da je prazna zemlja privabljala veliko švedskih naseljencev, ki so se naseljevali zlasti na južnozahodni finski obali in na otočjih. Leta 1880 je bila sedmina prebivalstva na Finskem švedska, danes pa je Švedov le še ena dvanajstina prebivalstva in, kot rečeno, njihovo število še stalno pada. Delno zato, ker imajo švedje manjši naravni prirastek kot Finci, delno pa tudi zaradi večjega izseljevanja, saj je sosedna matična država s visoko življenjsko ravno in manjšo ogroženostjo s strani Sovjetske zveze zanje zelo vabljiva. Vendar pa švedje dolže Fince, da izvajajo pritisk na švedsko manjšino in da se zato švedje tudi sorazmerno hitro potujejo.

Pri tem je treba opozoriti, da uživa švedska manjšina vse manjšinske pravice in je v vsem enakopravna finskemu prebivalstvu, celo v taki meri, da je pred nekaj leti šved Fagerholm predsedoval finski vladi. Oba jezika sta enakopravna tudi v Helsinkiju, švedje imajo lastne šole vseh vrst, vendar pa tožijo, da jim je zaprta pot naprej, če ne znajo finskega jezika. Zato hodijo mnogi odrasli švedje zdaj v večerne šole, ker se uče tega težkega jezika, medtem ko noben Fince iz poklicnih in javnih razlogov ne čuti potrebe, da bi se učil švedsko. V tem vidijo švedje dokaz, da enakopravnost med obema narodoma le ni tako idealna, kot bi hoteli to prikazati Finci. Posledica vsega tega je postopna asimilacija švedske manjšine. V mešanih švedsko-finskih zakonih zmaga skoro neizogibno finščina in v tem jeziku so tudi vzgojeni otroci.

Švedje na Finskem nazadujejo tudi v svoji kulturni ustvarjalnosti. Imajo sicer sorazmerno zelo veliko pisateljev, okrog 150 (več kot Slovinci), čeprav jih je le nekaj čez 300.000, in tudi knjig izhaja precej, toda ljudje zelo malo berejo švedsko. Leta 1957 je n. pr. izšlo na Finskem okrog 50 novih izvirnih švedskih knjig, od tega 29 leposlovnih, po-

leg tega pa še nekaj desetina ponatisov, ki so prvotno izšli na Švedskem, devet prevodov iz finščine ter razni prevodi iz drugih jezikov. Ta knjižna proizvodnja je nekaj manjša od knjižne proizvodnje v Sloveniji in je torej za manjšino nekaj nad 300 tisoč duš znatna. Toda pisatelji in založniki tožijo, da je kupec za knjige malo. Novih priporočljivih del prodajo le kakih 300 do 500 izvodov, pesniških zbirk pa kakih 100 do 200. Pa še te knjige kupujejo največ isti ljudje, kot je ugotovil nedavno švedsko-finski pisatelj Jörn Donner s anketo, ki jo je napravil med kupci in knjigarji. Teh nekaj sto idealistov ohranjuje pri življenju dve večji in več manjši založbi. »Vseh drugih 340.000 Švedov na Finskem je navadno precej brezbržnih do knjig, ki jih izdajajo njihovi rojaki«, je zapisal Jörn Donner v poročilu o svoji anketi. Tisti idealisti pripadajo največ meščanskemu sloju v Helsinkiju. Celotiste pisatelje in pesnike, ki stoje ideološko čisto na levi, kot so Diktonius, brata Agren, Arvid Mörne, Gunnar Björling in sam Jörn Donner, berejo v glavnem ljudje, ki imajo čisto drug svetovni nazor, priznava Donner sam.

Vse to povzroča zaskrbljenost ne le med zavednimi Švedi na Finskem, ampak tudi na Švedskem, kjer niso brezbržni do usode svoje manjšine na Finskem. V švedskem tisku se pojavljajo od časa do časa polemike in predlogi, kako bi poživili zavestnost in kulturno zanimanje med manjšino na Finskem. Pri tem opozarjajo na dejstvo, da kulturno mrtvilo med manjšino nima gospodarskih vzrokov, kajti 170.000 Islandcev brez težav rešuje kulturne probleme, katerim 340.000 Švedov na Finskem ni kos. Knjige v Islandiji tiskajo tudi v nakladah po 15.000 izvodov in več.

Znana švedska revija »BLM«, ki jo izdaja založba Bonnier, meni v svojem komentarju h kulturni in narodnostni krizi švedske manjšine na Finskem, da pojema zanimanje za lastno kulturno ustvarjalnost in narodnostno uveljavljanje pri vseh tistih manjšinah in narodih, ki ne živijo v lastni narodni državi, ker začno počasi zgubljeni vero v svoj narodni obstanek in smisel kulturnega in narodnega dela. To je naravni psihološki proces, ki ga je težko zaustaviti. Na matični domovini je, da skuša to storiti z vsemi sredstvi, ki jih ima na razpolago. Na Švedskem zato razpravljajo, kako bi nanovo poživeli ljubezen do materinščine in narodno zavest med svojo manjšino na Finskem.

GOSPODARSTVO

Kako zaščititi trte pred peronosporo in oidijem

Lani sta glivični bolezni peronospora in oidij povzročili trtam veliko škodo. Pridelek je bil marsikje manjši, največ škoda pa je bilo na račun dobrote vina, kajti peronospora, oidij in plesen so krivi, če niso bila vina najboljše in so mnoga še danes motna ter imajo preveč stalne, vezane kisline.

Trt in grozdja lansko leto nismo dovolj zaščitili. Trte niso bile zlasti dovolj zgodaj žveplane in, ko je grozdje zorelo, so bile kar zanemarjene. Vinogradniki so namreč mislili, da jih po koncu julija ni treba več škropiti in žveplati, medtem ko bi jih morali pozneje vsaj še dvakrat škropiti proti peronospori in tudi vsaj še dvakrat žveplati proti oidiju. Da se kaj takega ne ponovi tudi letos, moramo trte začeti opazovati, brž ko dobe prve poganjke in jih nadzorovati do srede septembra. Pri tem mo-

ramo upoštevati vremenske razmere in žveplati ter škropiti, brž ko se pokažejo kakšni sumljivi znaki.

Kdaj in kako žveplamo

V zadnjih letih našim trtam škoduje skoraj več oidij kot peronospora. Prvo žveplanje, in sicer z navadnim žveplom v prahu, moramo izvesti, brž ko so mladi poganjki dolgi 5 do 10 cm, torej mnogo prej, ko izvedemo prvo škropljenje proti peronospori. Ta se namreč prične razvijati, šele ko doseže toplota tudi v nočnem času najmanj 10 stop. C. Če je toplota nižja, se nam ni še treba bati peronospore. Če pa je stalno več kot 10° C toplote, moramo proti peronospori škropiti v vseh bolj vlažnih legah vsakih 8 ali 10 dni, ker so tu obilne rose, jutranje megle in pogosto dežuje. V takih razmerah mladi listi hitro rastejo, so še nežni in se zelo radi okužijo, kar preprečimo, če je list stalno zaščiteno s škropilom. V bolj suhih legah pa moramo škropiti za vsakim dežjem.

Proti oidiju moramo torej nastopiti zelo zgodaj, in sicer z žveplom v prahu. Z enakim sredstvom je treba trte žveplati, ko zarod cvet in zatem še enkrat po odvetju ter ko so jagode debele kot grahovo zrno. V ostalih primerih pa trte žveplamo s koloidnim žveplom. Enemu hl škropilne brozge primešamo 100 gramov koloidnega žvepla, brozgo pa pripravimo iz modre galice in apna ali iz asporja. Vse kaže, da bo aspor v kratkem popolnoma izpodrinil modro galico, ker ima enak učinek in je z njim manj dela: 200 gramov asporja premešamo s 100 litri vode.

Ravnajmo se po vremenu

Kolikokrat moramo škropiti z asporjem in koloidnim žveplom? To je odvisno od vremena, od dežja in zato ni mogoče vnaprej določiti natančnega števila škropljenj. Škropiti moramo tudi konec julija, kajti plohe v avgustu so zelo škodljive, saj je druga polovica avgusta čestokrat najbolj nevarna.

Ko žveplamo, moramo paziti, da tega dela ne opravljamo v vročih urah, ker bi žveplo lahko opeklo jagode. Najprimernejši čas so zgodnje jutranje ure, ko so listi še nekoliko vlažni.

Z žveplom v prahu, s koloidnim žveplom ter z asporjem lahko popolnoma zaščitimo trte, ki bodo dale zadovoljiv pridelek in bodo imele močne rozge ter najboljše obetale za naslednje leto.

— • —

Napredek v kmetijstvu

Pred približno 150 leti je v Ameriki 19 kmetovalcev pridelalo toliko hrane, kolikor je je zadostovalo zanje in za še enega državljanca. Enako število kmetovalcev prehrani danes sebe in še 70 drugih oseb. Ta napredek so omogočili: menjavanje pridelkov na isti površini ali kolobarjenje (plodored), uporaba umetnih gnojil in odbranih semen ter mehanizacija ali uporaba kmetijskih strojev.

— • —

Hektarski donosi v starih časih

Pred 2000 leti je najvišji hektarski donos pšenice znašal 20 stotov, a tolikšen pridelek so dosegli le na najrodovitnejših površinah. Kot poroča Cicero, so na Leontinskih poljih pridelali okoli 12 stotov pšenice na ha, a ta zemlja je bila znana po svoji veliki rodovitnosti. Drugod so srednji hektarski donosi bili mnogo nižji.

— • —

Izvoz čevljev

Italijanska republika spada med najboljše proizvajalke čevljev. Leta 1959 je italijanski izvoz dosegel 17 milijonov in pet sto tisoč parov čevljev v vrednosti 41 milijard lir.

Naročnike, ki niso še poravnali naročnine, opozarjamo, naj to store čimprej. Poravnajo jo lahko ali na upravi lista ali po poštni položnici, ki jo dobe na vsakem poštnem uradu.

Uprava

DETELJA LUCERNA SE IZGUBLJA...

Kmetje tožijo, da se detelja lucerna začne izgubljati že drugo leto po setvi in da se je po tretjem letu ne izplača več držati ter da se lucerna po krivem imenuje »sedemletna« detelja.

Te pritožbe so delno upravičene, ker danes ne moreš več dobiti prav dobrega semena lucerne, oziroma lahko kupiš le neznamno množino in po zelo visokih cenah. Dobro seme lucerne namreč pridobivajo tako, da preorjejo deteljišče, zberejo močna stebila ter jih presadijo za seme. Tako opravilo pa je zamudno in zelo podraži pridelano seme, zlasti zato ker je treba stebila presajati ročno.

Da detelja lucerna malo traja, so krivi delno tudi kmetje sami. Še vedno namreč sejejo največ lucerne med ozimno pšenico in taka setev je lahko samo površna; rastlinice ostanejo šibke, ker se razvijajo v neugodnih razmerah. Zato ostanejo šibke vse življenje, ki je sorazmerno kratko. Deteljo lucerno bi morali sejati samo.

Drugi vzrok hitrega propadanja lucerne pa je prepičlo gnojenje. Brž ko pospraviš pšenico, bi moral detelji že po prvi košnji pognojiti, predvsem s superfosfatom in kalijevo soljo. Na vsakih 100 m² deteljišča bi bilo treba raztrositi po 3-4 kg superfosfata in 1,5 kg kalijeve soli, in sicer tik pred dežjem. Na vsak način moraš deteljišče pognojiti že v začetku pomladi.

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 30. marca si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	621—623 lir
avstrijski šiling	23,75—24,20 lir
100 dinarjev	82—83 lir
100 francoskih frankov	123—126 lir
funt šterling	1730—1745 lir
nemško marko	148,50—149,50 lir
pesos	7—8 lir
švicarski frank	143,75—144,20 lir
zlato	705—708 lir
napoleon	4400—4500 lir

Evropsko skupno tržišče in pšenica

Države Evropskega skupnega tržišča (EST), to je Italija, Francija, Nemčija in Beneluks potrebujejo letno okoli 280 milijonov stotov pšenice, pridelajo pa je samo okoli 230 milijonov stotov ali 50 milijonov stotov premalo. V tujini kupujeta pšenico predvsem Belgija in Nemčija. Ko bo skupno tržišče povsem urejeno, bosta ti dve državi morali uvažati pšenico iz drugih držav članic, predvsem iz Francije in Italije, ki pa lahko skupno pridelata 50 milijonov stotov več pšenice kot sedaj. Kako je to mogoče?

Srednji hektarski donos pšenice znaša v Italiji 18,6 stota, na Nizozemskem pa 37,7. Ker je v Italiji posejanih s pšenico redno kakih 4,5 milijona ha, bi pridelek pšenice zvišali kar za okoli 85 milijonov stotov, če

bi hektarski donos bil enak tistemu na Nizozemskem. Je mogoče dvigniti italijanski hektarski donos tako visoko? Izvedenci pravijo, da se lahko to uresniči z boljšo kmetijsko tehniko in da je to celò potrebno, če se hoče znižati proizvodna cena pšenice. Danes znaša cena pšenice na svetovnem trgu med 4000 in 4300 lir za stot, in po taki ceni jo kupujeta Belgija in Nemčija. V Italiji pa ima pšenica znatno višjo ceno, in sicer med 6000 in 6500 lir za stot. Umljivo je, da Belgija in Nemčija ne bosta kupovali tako drage pšenice, če jo lahko dobijo po ceni, ki je za celo tretjino nižja. Od tod izvira nujna potreba, da se v Italiji zniža cena pšenici, kar je mogoče doseči samo, če se zniža proizvodna cena, ki je v glavnem odvisna od hektarskega donosa.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

PICCOLOV UVODNIK

Državnozbornske volitve spomladi l. 1921. v Istri so bile združene s tolikimi nasilstvi in zločinu, da so vzbudile veliko pozornost in zlo voljo tudi v inozemstvu. Boljši, resnično kulturni Italijani so se sramovali, da se je to moglo zgoditi v njihovi domovini, in tega sramu niso prav nič prikrivali. V našo zgodovino so pa dogodki šli pod nazivom: »Krvave istrske volitve«.

Najogabnejše v vsej državi se je pri tem obnašala gospoda v uredništvu tržaškega dnevnika *Il Piccolo*. Ta je koj po volitvah objavil uvodnik, ki je res vreden, da ostane zabeležen na straneh naše politične prošlosti. »Naj se volilna borba,« je bilo v njem rečeno, »med Slovani in Italijani, med stranko in

nost, so le čenče, resnica pa ostane, da so volitve na splošno potekle mirno.

»NEDOSTOJEN JEZIK«

Da gre pri Edinosti le za čenče, najbolje dokazujejo, pravi Piccolo, številke. V Postojni je volilna udeležba Slovencev znašala 95%, na severnem Goriškem pa kar sto od sto! Če bi ne bilo volilne svobode, bi bili taki odstotki nemogoči. — Zares zelo prepričevalna logika: nasilja v Istri, o katerih je pisala Edinost, **sploh ni bilo**, ker se tiste dni niso dogodila — **na Goriškem**. Kakšno vzdušje enakopravnosti, strpnosti in svobode je takrat vladalo v naših krajih, je najbolj razvidno iz pisanja tedanjega tržaškega fašistovskega dnevnika *Il Popolo di Trieste*, ki se je razlikovalo od *Piccola* samo po svoji drznejši odkritosti in brezobzirnosti. Po končanih volitvah 31. maja je to glavno glasilo črnosrajčnikov v Julijski krajini priobčilo članek, s katerim označuje prav jasno, kaj je cilj fašistovske politike v naših krajih:

»Čas je že, da nehamo gladiti Slované. Zamerom in dokončno je treba prepovedati rabo slovanškega jezika v občinskih in državnih uradih. Za vsakogar, ki italijansko čuti, je ta jezik pravcata nedostojnost.« Odkar je ta strupeni članek izšel, bo kmalu minulo 39 let. Medtem je fašizem z Mussolinijem propadel in z njim dnevnik *Il Popolo di Trieste*. V Italiji vlada že 15 let demokracija italijanskih katoličanov, toda odpor in sovraštvo do našega jezika sta ostala, kakor lahko vsakdo ugotovi, nespremenjena.

ZMAGA NASILJA

Spričo tega Slovanom sovražnega ozračja in nezaslišanih nasilstev, ki so se tedaj izvajala med istrskim ljudstvom, se nihče ne bo

čudil, da smo v volitvah maja 1921. številčno podlegli.

Število vpisanih volivcev je znašalo 86.845, glasovati pa je moglo samo 41.030 oseb. **Ni glasovalo 45.815 volivcev**, ki so v ogromni večini bili prištasi Jugoslovanske narodne stranke. Volilna udeležba v Istri je znašala potemtakem le 47%. Od Slovanov, ki so tvorili veliko večino v deželi, je bil za državne poslanca izvoljen le Slovenec dr. Josip Wilfan, medtem ko je vseh ostalih pet istrskih poslanskih mest zaradi nasilja in goljufij pripadlo Italijanskemu narodnemu bloku. Dr. Josip Wilfan, ki je bil istočasnno izvoljen tudi na Goriškem, je svoj istrski mandat odstopil Hrvatcu dr. Uliksu Stangerju, italijanski poslanci so pa bili: Luigi Bilucaglia, Mrach Giovanni, De Berti Antonio, dr. Pesante Giovanni in dr. Pogatschnig (Pogačnik) Antonio.

Če bi bila odločala v Istri pravica in demokracija, bi moralo biti razmerje obratno: večina poslancev bi bila pripadla Hrvatom in Slovincem, manjšina pa Italijanom.

Toda v tistih časih pri nas ni bilo demokracije in pravice, marveč le golo nasilje, ki je na vsej črti tudi zmagovalo. To ni veljalo le za zloglasno Istro, ampak tudi za samo upravno središče Julijske krajine: za evropsko mesto Trst, kjer je imel sedež generalni vladni komisar senator Antonio Mosconi.

TRŽAŠKA POLICIJA

Če človek po desetletjih bere, kaj so tedanji italijanski opozicionalni listi pisali o razmerah v tržaških zaporih, mu zveni vse skupaj kot grozna bajka, kateri ni mogoče verjeti. Tako je republikansko glasilo *L'Emancipazione* priobčilo konec maja 1921 članek, kako orožniki na naravnost nečloveške načine mučijo zaprte antifašiste, pa naj bodo Italijani ali Slovenci ter spadajo h komunistični ali katerikoli drugi opozicionalni stranki. (Dalje)

82. Dr. E. BESEDNJAK

stranko konča kakorkoli, eno resnico, ki se nič ne bojimo, da bi jo kdo mogel ovreči, pa lahko že danes ugotovimo: vsem volivcem Julijske krajine brez ozira na njihov jezik in njihovo politično prepričanje je bila domala **povsod zajamčena volilna svoboda.**»

»Slovenski nacionalisti Julijske krajine« so si nasilstev naravnost želeli in nikakor niso bili zadovoljni, da smejo v ozračju svobode, ki je niso vselej bili vredni, dajati »nemoteno in odkrito duška svojemu političnemu mišljenju.«

»Zasledovali smo pazljivo,« je pisal *Il Piccolo*, »kroniko volilnih nasilstev, ki jih je Edinost pripisovala posebno Italijanom iz Istre.« Toda ta nasilstva so le neizogibni spori, ki se pojavljajo in se bodo pojavljali med volitvami »v vsaki državi«. Kar priobčuje Edi-

Treba si je bilo zelo premišljeno porazdeliti delo, da sem lahko do poznega popoldneva hlinil, da nekaj delam, kajti postajanje z orodjem v roki je bilo tu še nevarnejše kot v Dachauu, kar smo kmalu spoznali. Kar nenadno se je namreč prikazal odnekod kak SS-ovec in začel klofutati postopajoče, ali pa jih je pobral taboriščni starešina in jih odvedel na kako delo v SS-ovsko taborišče, kjer je lahko vsak SS-ovec po mili volji znesel svojo nevoljo nanje. Največkrat pa so nas spregledali, ali pa se omejili na kako zašmehljivo psovko ali žaljivko. Vendar niso bili vsi enaki. Našli so se tudi taki, ki so nas pustili pri miru. Hvaležni smo jim bili že zato, če so nam kaj ukazali v mirnem, človeškem tonu namesto s psovanjem in žalitvami.

Le da je bilo takih malo. SS-ovca, ki bi bil dejansko dober z nami, nisem srečal ves čas niti v Dachauu niti v Überlingenu. Največkrat, kar smo lahko pričakovali od njih, je bilo, da so nas pustili pri miru in da nas niso obrčali ali oklofutali, če smo se znašli v njihovi bližini.

Že prve dni po prihodu v Überlingen sem se seznanil z nekaterimi Slovenci, ki so bili tam že pred nami. Največ jih je bilo s Štajerskega. Med njimi je bil Černič, sin znanega primarija Černiča iz Maribora, nekdanji moj sošolec iz gimnazije, čeprav le za eno leto; zdaj je opravljal kot medicinec službo taboriščnega zdravnika. Videli pa smo ga redkokdaj, ker se je zadrževal največ v Revierju. Tam je tudi spal. Zadnji konec barake prvega bloka od vhoda v taborišče je bil namreč prirejen za bolnišnico. Bilo je nekaj precej ozkih prostorov, v katerih je bilo prostora kvečjemu za kakih dvajset bolnikov. Zato se je pozneje tudi dogajalo, da so bolni »racionalirali«. To pomeni, da je »smelo« biti le določeno število ljudi hkrati bolnih, čeprav je bilo bolnikov v resnici tudi desetkrat več. »Racionaliranje« seveda ni odrejal taboriščni zdravnik, ampak taboriščni komendant.

Nekajkrat sem imel opraviti v Revierju zaradi kakšnega manjšega zdravljenja — z zdravili so bili itak slabo založeni —

Tekma s smrtjo 6.

E. Z.

in ko sem videl tiste neprijazne prostore in izčrpane, tihe postave, ki so polegale po pogradih ali se kot sence vlačile okrog, sem sklenil, da se bom le v skrajni sili napotil tja. Dejansko je bil tisti »revirček« le zadnja postaja pred smrtjo, kar je zgovorno pričalo nekaj krst iz surovih, nepobarvanih desk, ki so bile zložene pred Revierjem in so čakale na uporabo. Pri prvem pogledu nanje me je neprijetno zazeblo, toda na bolnike, ki so sedeli pred Revierjem in se meže gredli na mlačnem zimskem soncu, nisem napravljale očitno nikakega vtisa. Nekateri so med kosilom celo sedli nanje. Pri tem pa niti niso bile vedno prazne. Mrtvece so namreč polagali vanje, nato pa so čakali, da se jih je še kaj nabralo, da se je splačalo naročiti kamion, ki jih je odpeljal v Lindau v krematorij. Navadno ni bilo treba dolgo čakati, posebno po božiču ne. Včasih pa je le preteklo več dni, da se jih je nabralo dovoljno število. Krste so seveda pripeljali nazaj, da so služile za naslednje primere. Bile so le bolj »dekorativnega značaja«, za »dostojen« prevoz trupel.

Včasih sem se vprašal, če se bolniki, ki so sedeli nanje, sploh zavedajo, da čakajo krste nanje. Toda bili so tako otopeli in izčrpani od bolezni, da jim to niti ni prišlo na misel, ali pa jim je bilo že popolnoma vseeno. Prišel je čas, ko tudi meni niso več vzbujale groze in sem se že kar navadil na misel, da bom prej ali slej tudi jaz na poti v krematorij v Lindauu, o katerem so pravili, da je podoben lični majhni parni pekarni. Ob tej besedi je zadobila smrt vonj po toplem, sveže pečenem kruhu... Vendar pa sem bil odločen, da se to zgodi čim kasneje.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Recknagel prvi tudi v Planici

»Bloudekova skakalnica je odprla novo dobo v smučarskih skokih in dala prve osnove za smučarske polete. Zato je Planica ob svojem četrtsotletnem jubileju upravičeno ponosna, da je bila prav ona zibelka nove smučarske panoge — poletov, ki zahtevajo od slehernega tekmovalca najvišje tehnično znanje, smelost in borbenost. Prav tako je počasna, ker je sprejela v prejšnjem tednu najboljši skakalce 12 držav, ki so se odzvali njenemu povabilu,« tako je spregovoril predsednik Smučarske zveze Slovenije dr. Dougan.

V nedeljo, ko so bili na sporedu zadnji skoki, se je ob skakalnici zbralo kar 30.000 ljudi. Vsi so nestrno pričakovali zlasti 23-letnega olimpijskega zmagovalca Nemca Recknagela, ki je že v prejšnjih dneh vzbudil ogromno navdušenje. In res se je na zaletišču ponovno prikazal izredni smučar, se odločno pogljal po strmeh naletu, trikrat podrsal s smučmi za večji pospešek, dosegel hitrost nad 100 km na uro in še više kot kdaj prej zaplaval skozi zrak. Z rokami daleč pred seboj je krmaril in s konci prstov kazal, kje želi pristati. Vsaj tako se je zdelo. Ko je pristal na tleh, je vse onemelo; skočil je 127 m daleč in tako dosegel nov višek Planice. S tem da je preskočil vse tekmece za več kot 20 metrov in bil ocenjen za slog kar z 19 točkami, je tekmovalje bilo dejansko odločeno. Kljub temu se je med Finci, Norvežani, Poljaki in Italijani zatem vnel hud boj za najboljša mesta. Skozi zrak so švigali lovci daljav in se kosali v srčnosti in slogu. Za končno oceno so strokovnjaki FISA upoštevali 3 nedeljske skoke in enega sobotnega. Recknagel

lovi najresnejši tekmece so bili Finec Vitikainen, Američan Kotlarek in Nemca Schramm ter Bolkart. Kot je razvidno iz končnih izidov, so vsi dobro skakali, a ne dovolj, da bi dosegli Recknagela. Za prijetno presenečenje pa je poskrbel 19-letni Slovenec Marjan Pečar, ki se je proti pričakovanju uvrstil na osmo mesto ter tako pustil za seboj mnoge druge odlične tekmovalce. Vsi inozemski strokovnjaki Pečarju priznavajo odlične sposobnosti.

Helmuth Recknagel, letošnji junak velikanke pod Poncami, je najboljši smučarski skakalec zadnjih 4 let. Rodil se je 20. marca 1937 v Steinbachu (Thüringen, Vzhodna Nemčija). Leta 1957 je bil prvi skakalec izven Skandinavije, ki je zmagal v Holmenkollenu, istega leta je bil prvi v Planici s skokom 124 m, leta 1958 se je na tekmovalju za svetovno prvenstvo v Lahtiju uvrstil na tretje mesto in leta 1960 je bil prvi v Squaw Valleyu. Recknagel je skakalec z odlično tehniko, dovršenim odzivom in prav takšnim doskokom ter brez strahu. Za uspehe nima posebnih skrivnostnih receptov: samo načrtno vežbanje, dopolnilni športi, odlična oprema in precej možnosti za nastope. Kdor misli, da je Recknagel skakal že od mladih nog, se moti. Smuča sicer že dolgo in je v tem športu dosegel tudi dobre uspehe, toda veselje do letanja po zraku ga je prišlo šele leta 1954. Tri leta ni imel pomembnih uspehov, toda pozneje se je uvrstil med najboljše skakalce vseh časov.

Izidi

1. dan, četrtek: 1. Recknagel (Vzh. Nemčija) 227,5 točke (81, 77 m); 2. Kotlarek (ZDA) 212,5 (73,5 in 74,5); 3. Yggseth (Norveška) 212 (77,5 in 73,5).

2. dan, petek: 1. Recknagel (Vzh. Nemčija) 229,6 točk (110 in 124,5); 2. Pečar (Jugosl.) 212,9 (110 in 115); 3. Vitikainen (Finska) 209,6 (109 in 111).

3. dan, sobota: 1. Recknagel (Vzh. Nemčija) 228,1 (103 in 118,5 m); 2. Larssen (Norveška) 205,7 (92,5 in 108,5 m); 3. Vitikainen (Finska) 204,7 (89,5 in 109 m).

4. dan, nedelja: 1. Recknagel (Vzh. Nemčija) 348,5 (122, 127, 115); 2. Larssen (Norveška) 292,3 (107,5, 101, 101); 3. Vitikainen (Finska) 288,6 (105, 92,5 in 108).

Končni vrstni red

1. Recknagel (Vzh. Nemčija) 462,6; 2. Larssen (Norveška) 395,4; 3. Vitikainen (Finska) 394,6; 4. Schramm (Vzh. Nemčija) 382; 5. Kotlarek (ZDA) 380,7; 6. Bolkart (Vzh. Nemčija) 376,2; 7. Lindqvist (Svedska) 375,2; 8. Pečar (Jugoslavija) 373,9; 9. Zandanel (Italija) 372,6 in 10. Lesser (Vzh. Nemčija) 365,4 točke.

Mariborski Branik prvi v Trstu

Prejšnji teden so se v Trstu srečale ženske košarkarske ekipe KK Branik iz Maribora, Udinese, Standa in Hausbrandt za prvi Spomladanski pokal. Največ upanja na zmago je imela ekipa Udinese, ki je že dvakrat zaporedoma osvojila prvo mesto v tekmah za italijansko državno prvenstvo. Prvi srečanja sta se zaključili v korist Udinese (Udinese-Standa 67:42) in KK Branika (KK Branik-Hausbrandt 47:25). Veliko pričakovanja je zato bilo za odločilni dvoboj med ekipo Udinese, v kateri nastopajo igralke iz državne reprezentance Bradamante, Pausich, Vendrame, Persi in Geroni, ter med mariborsko ekipo. Slovenke so premagale nasprotnice z izidom 53:50. Med slovenskimi igralkami so se zlasti odlikovale Strniškijeva, Prearčeva in Gorupova. V srečanju za tretje mesto je Standa premagala ekipo Hausbrandt z izidom 87:21.

Glorigić že devetič državni prvak

Glorigić je ohranil naslov jugoslovanskega državnega prvaka v šahu, a zmaga ni bila tako lahka, kot se je predvidevalo. Bertok in Matulović sta bila skozi v ospredju, tako da je bila slika nejasna vse do zadnje poteze. Uspeh Glorigića pa potrjuje, da je še vedno najboljši jugoslovanski šahist; za Bertoka je drugo mesto vsekakor lep uspeh. Bertok igra preprosto šah in je zelo hladnokrven. Matulović je dobro začel, a je na koncu popustil; toda zaloga točk prvih tekem mu je še vedno zadostovala za tretje mesto. Trifunović je precej razočaran. Največje presenečenje je uspeh Damjanovića, ki je zasedel peto mesto. Mojsirski naslov so osvojili Damjanović, Bulat in 17-letni Parma, ki je tako postal najmlajši mojster v Jugoslaviji.

Končni vrstni red: 1. Glorigić 13, 2. Bertok 12, 3-4. Trifunović in Matulović 10, 5. Damjanović 10, 6-9. Puc, Sofrevski, Udovič in Bulat 9,5, 10-11. Parma in Janošević 9, 12. Smederevac 8, 13. Čirić 7, 14. Minić 6,5, 15. Kozomora 6, 16-17. Knežević in Tot 5, 18. Vuković 3,5 točke.

ŠPORTNI MOZAIK

Belgijec Olivier Gendebien je v nedeljo na vozilu Porsche skupno z Nemcem Hermannom osvojil prvo mesto v znani dirki: 12 ur Sebringa. V prejšnjem tednu sta bili v Italiji dve zanimivi kolesarski dirki: Italijan Carlesi je zmagal v dirki po pokrajini Reggio Calabria, Belgijec Desmet pa v etapni dirki Genova-Roma. Američan Dallas Long je postavil nov svetovni višek v metu krogle; orodje je zalučal 19,67 m daleč.

Pač, nekaj novega so le vpeljali. Na Dunaju je nekam tajno deloval tudi poseben psihološki urad za dviganje propadajoče c. k. državljanske zavesti med preveč preprostimi podaniki. V zadnjih mesecih vojne so dobivali pozivnice za fronto tudi stari očetje, ki so imeli po pet ali celo sedem otrok na fronti, ali pa že v jami. Takim starim vpoklicancem so ob odhodu na bojno polje dali po eno zlato uro, pravzaprav pozlačeno. Na pokrovu sta bila vrezana črka K, začetnica cesarjevega imena, in cesarski dvoglavi orel. Poleg ure, ki so jo dali očetu, ko je odhajal z doma v boj za cesarja in domovino, je družina dobila še tristo papirnatih kron. Tako je družinski oče šel z mirnim in navdušenim srcem za sinovi v smrt. Saj na fronti, po poročilih vojnega tiskovnega urada, že tako ni bilo več bojev in »nič novega«.

Tiste natiskane kronice pa niso povzročale finančnemu ministru kdovekakšne škode, ker se taki drobci niso prav nič več poznali pri ogromnih vojnih izdatkih, ki so do polovice leta 1918 presegali dvajset milijard zlatih kron!

Prodanci in novi poskusi

Večina takih vladnih poskusov je izzvenela v prazno. Cesar Karel, kateremu so Velenemci prikrivali dejanski položaj in razpoloženje med ljudstvom, se je skušal vedno bolj naslanjati na Madžare. Večkrat je

125
RADO BEDNARIK

V SONCU in senci

(Usoda Habshuržanov)

odhajal s cesarico Zito iz svojega stalnega bivališča na gradu Eckartsan na Ogrsko. Med ogrskimi veleposestniki je pa še bil preveč živ spomin na usodni leti 1848 in 1866 in na pritisk Franc Jožefove vlade proti drugi polovici monarhije.

Na Češkem je pa že prišlo kar do jasnega odpora. Poleti 1918 je novoustanovljeni češko-slovaški narodni odbor izdal prvi proglas ljudstvu. V njem pravi: Najsvetejša neodtujljiva pravica vsakega naroda, ki se tudi našemu narodu ne more zabraniti, je pravica do samoodločbe v samostojni, demokratski češkoslovaški državi z lastno upravo v lastni hiši in pod lastno suvereniteto.

Prav tako je tudi med slovenskim narodom začelo svojo zmagovito pot gibanje za majniško deklaracijo. Prvi podpisi pod temeljni odlok o slovenski politični svobodi so bili zbrani na Vipavskem v dekanijem uradu v Črničah.

Vlada, ki je prvi hip osupnila nad takšno nenadno junaško odločitvijo, je odgovorila s političnim preganjanjem. Zapori so se polnili; zavedne slovenske narodnjake so vlačili na veleizdajniške procese; na Suhem bajerju pri Ljubljani in drugod so padale žrtve, ki se niso uklonile.

Kadar ne gre več s silo, ubere vsak nasilni in protiljudski režim drugo pot. Skušajo poiskati prodance in plačance med ljudstvom, ki naj bi s svojim glasom in delom podprli podirajočo se oblast. Njih glas, naj bi zvenel kot ljudska volja.

Od julija dalje so slovenski dnevniki izhajali s pobeljenimi stolpci. Kar ni bilo vladni cenzuri všeč, je moralo še med tiskom časopisa iz stroja. Čim več takih belih stolpcev so časniki prinašali, tem bolj se je že tudi preprosti človek zavedal, da gre za pritisk od zgoraj.

Ker se slovenski tisk v julijski Avstriji ni zbal teh poskusov in je prinašal vedno več bolj ali manj prikritih resnic o položaju, je vlada segla po novih sredstvih.

(Dalje)

40

Za
našen
a
l
i
s
eG
u
s
a
r
j
i

ANDREJ BOŽIČ V »ADELCHIJU«

V dramski skupini Vittoria Gassmana, ki upri-
zarja v novem cirkuškem gledališču v Rimu Man-
zonijevo zgodovinsko dramo »Adelchi«, igra eno
glavnih vlog tudi Slovenec Andrej Božič (Andrea
Bosic). Pred leti smo ga videli v Trstu kot člana
igralske skupine Alide Valli.

KROZEK SLOVENSКИH IZOBRAZENECV

v Trstu vabi na sestanek, ki bo v petek, 1.
aprila, ob 20.30 v društvenih prostorih v Tr-
stu, ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je pre-
davanje glasbenika Maria Sancina

»O SLOVENSKI LAHKI GLASBI«

Predavanje bodo spremljali glasbeni posnetki

KSI iz Trsta in Gorice sporočata, da je IZ-
LET NA SVETO GORO IN H KEKCU, ki je
bil napovedan za nedeljo, 3. aprila, zaradi sla-
bega vremena preložen na velikončni pone-
deljek.

Usoda velikega umetnika

Dne 21. marca je minilo 275 let, odkar se je v
Eisenachu v Nemčiji rodil glasbenik Johann Se-
bastjan Bach.

Njegova slava je po smrti šla v pozabo, dokler
ni glasbenik Mendelssohn Bartholdy leta 1829 v ber-
linski Operi prvič dirigiral Bachov Pasijon sv. Ma-
teja in pokazal svetu neizčrpní zaklad njegovega
ustvarjanja.

Bach, ki ga danes prištevamo k največjim skla-
dateljem baročne dobe, je prišel na svet 21. marca
1685. Ze njegovi predniki in ožji sorodniki so bili
glasbeno silno nadarjeni. Starši, bratje in sestre so
kar doma imeli orkester.

Bach je bil izredno delaven človek, in sicer ne
samo kot skladatelj, ampak tudi kot učitelj, saj je
vzgojil mnoge glasbenike. Njegovih skladb za or-
kester, klavir in fug za orgle je nešteto. Neutrud-
no je moral delati tudi zaradi številne družine enaj-
stih otrok. Vendar vse njegove skladbe kažejo iz-
redno izvirnost idej, globoko občutje in bogastvo
kombinacij. Več kot četrtnina mojstrovih del se je
pa porazgubila.

Po njegovi smrti kulturni svet ni vedel, kaj je
z Bachom izgubil, čeprav so ga izvedenci visoko
cenili kot darovitega glasbenika. Se bolj žalosten

konec so pa učakali njegovi svojci. Bachova vdo-
va je po moževi smrti beračila po Lipskem. Zadnjo
njegovo hčerko, ki je učakala zelo visoko starost,
so preživljali nemški glasbeniki s prostovoljnimi
prispevki.

Ko pa je berlinska glasbena akademija odigrala
Bachov Pasijon, je prevzelo ne samo Nemčijo, am-
pak vso Evropo silovito občudovanje do glasbeni-
ka, ki je bil neizčrpen kot morje, v trpkem življe-
nju pa trden kot skala na bregu.

NOVA REVIIJA

V Rimu je začela skupina književnikov in umet-
nikov izdajati nov polmesečnik pod naslovom Per-
sona. Vodi jo uredniški odbor, v katerem najdemo
znana imena, kot so Betocchi, Prati, Volpini, Tecchi
in drugi. V prvi številki objavlja obzornik svoj pro-
gram, ki ima namen nastopiti proti vedno bolj na-
raščajuči prostaščini in trgovskemu duhu, ki pre-
vata današnje umetnostne revije.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477